PRIMERJALNA ANALIZA – POGOJI IZVAJANJA OSKRBE S PITNO VODO IN VPLIV NA STROŠKE

mag. STANKA CERKVENIK

INŠTITUT ZA JAVNE SLUŽBE

OSREDNJA TEMA 5. PROBLEMSKE KONFERENCE

DRUŽBENA ODGOVORNOST

- EKONOMSKI VIDIKI
- OKOLJSKI VIDIKI
- DRUŽBENI VIDIKI

PRIMERJALNA ANALIZA

- PREGLEDNOST
- PRIMERLJIVOST
- TRAJNOSTNA NARAVNANOST

VODA JE VIR ŽIVLJENJA

Voda je najpomembnejši naravni vir - za življenje je potrebna vsem živim bitjem.

Na z vodo bogatih območjih so nastala prva stalna naselja in prve velike civilizacije.

Ljudje so vodo častili in z rekami, jezeri, dežjem. povezo-ovali božanstva in druge nadnaravne sile.

Hkrati so ljudje spoznavali lastnosti vodnih virov in se jih naučili uporabljati v svoj prid.

ANTIČNO POJMOVANJE VODE KOT SKUPNE DOBRINE

„Nikomur ne odrekaj vode, ki teče mimo.”

Cicero

„Zakaj mi odrekate vodo? Njena uporaba je skupna vsem. Narava ni ustvarila niti sonca, niti zraka in niti valov kot zasebno lastnino; to so javna darila“.

Ovidij

HITRI RAZVOJ TERJA DAVEK

Po industrijski revoluciji sta hitra rast prebivalstva in intenzivno izkoriščanje potrebo po vodi močno povečala.

Neodgovorno ravnanje z vodnimi viri in podnebne spremembe so privedle do situacije, ko skoraj petina svetovnega prebivalstva živi v pomanjkanju pitne vode.

VODA JE ŽIVLJENJE

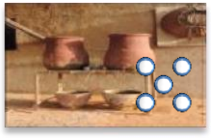

Sudan, 2015

VODA KOT VIR DOBRODELNOSTI

PRAVICA DO VODE

Cilj javne službe je predvsem v zagotavljanju javne dobrine vsem prebivalcem pod enakimi pogoji.

V primeru vodooskrbe to pomeni zagotavljanje storitve oskrbe s čisto pitno vodo, ki bo fizično kot tudi ekonomsko dostopna vsem prebivalcem.

Gre za varovanje javnega interesa - za zagotavljanje javne službe odgovorna država in občine.

DOSTOPNOST DO VODE

Dostopnost do vode - pomemben vidik pravice do čiste pitne vode.

- Gre za fizično in cenovno dostopnost čiste pitne vode.

Strošek čiste pitne vode, potrebne za dostojno življenje, za posameznika ne sme predstavljati prevelike ekonomske obremenitve.

- Standardi »prevelika oddaljenost«, »zadostna količina« in »preveliko ekonomsko breme« niso opredeljeni.

Za zagotavljanje oskrbe s pitno vodo so v evropskih državah odgovorne predvsem lokalne skupnosti, ki imajo v lasti infrastrukturne objekte ter tako ščitijo javni interes.

- V evropskem komunalnem sektorju je javno upravljanje, neposredno ali posredno, prevladujoča oblika upravljanja.
- Odsotnost konkurenčnih mehanizmov zahteva, da so v javnem sektorju prisotni različni modeli in mehanizmi regulacije: preprečitev izkoriščanja monopolnega položaja; spodbujanje zmanjševanje stroškov in učinkovito izvajanje javnih storitev.

UREDBA O METODOLOGIJI ZA OBLIKOVANJE CEN KOMUNALNIH STORITEV

Z vstopom v Evropsko unijo je morala tudi Slovenija uvesti ustreznejši način regulacije cen komunalnih storitev.

Konec leta 2012 je bila odpravljena zamrznitev cen komunalnih storitev in uveljavljena nova Uredba o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja.

Z odpravo državnega administrativnega določanja cen komunalnih storitev se je pristojnost prenesla na občine.

Občine, ki so odgovorne za zagotavljanje občinskih gospodarskih javnih služb, so postale tudi regulativni organ za potrjevanje cen komunalnih storitev.

KLJUČNA DILEMA: KAKO PRESOJATI UPRAVIČENE STROŠKE IZVAJANJA?

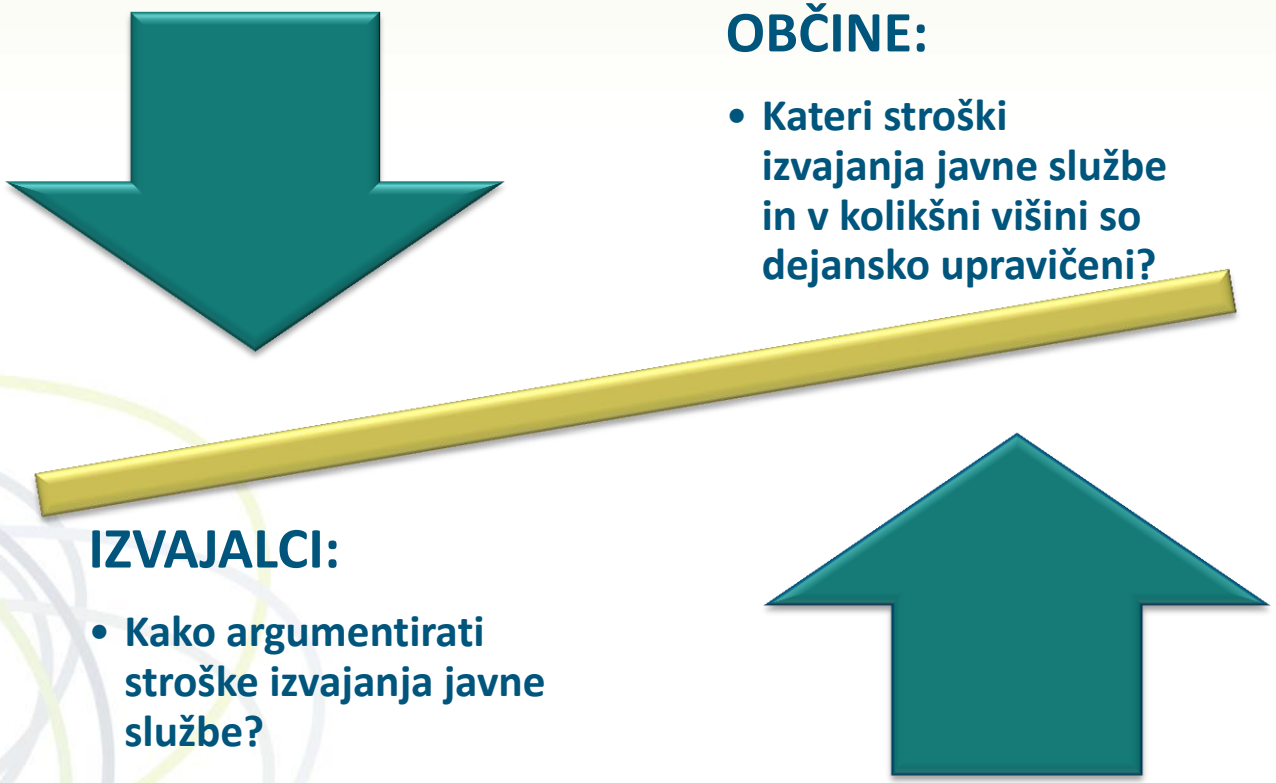

OBČINE:

- **Kateri stroški izvajanja javne službe in v kolikšni višini so dejansko upravičeni?**

IZVAJALCI:

- **Kako argumentirati stroške izvajanja javne službe?**

5. PROBLEMSKA KONFERENCA KOMUNALNEGA GOSPODARSTVA

PRIMERJALNA ANALIZA KOT ORODJE ZA UČINKOVITO IZVAJANJE GOSPODARSKIH JAVNIH SLUŽB

PRIMERJALNA ANALIZA KOT OSNOVA ZA PRESOJO UČINKOVITOSTI IZVAJANJA GOSPODARSKIH JAVNIH SLUŽB

V okoliščinah izvajanja lokalnih javnih služb je benchmarking zelo ustrezno orodje za presojo učinkovitosti poslovanja izvajalcev javnih služb in določanje upravičenih stroškov.

Metode primerjalne analize upoštevajo posebnosti, vezane na značilnosti oskrbovalnih območij posameznega izvajalca.

Zagotovljeni enaki pogoji za ugotavljanje relativne poslovne uspešnosti podjetij.

UPORABNOST PRIMERJALNE ANALIZE NA PODROČJU GOSPODARSKIH JAVNIH SLUŽB

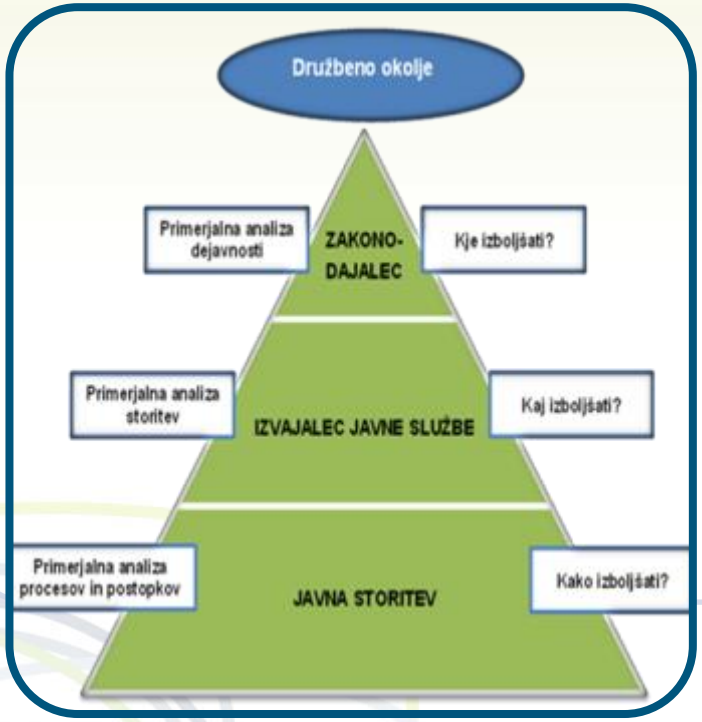

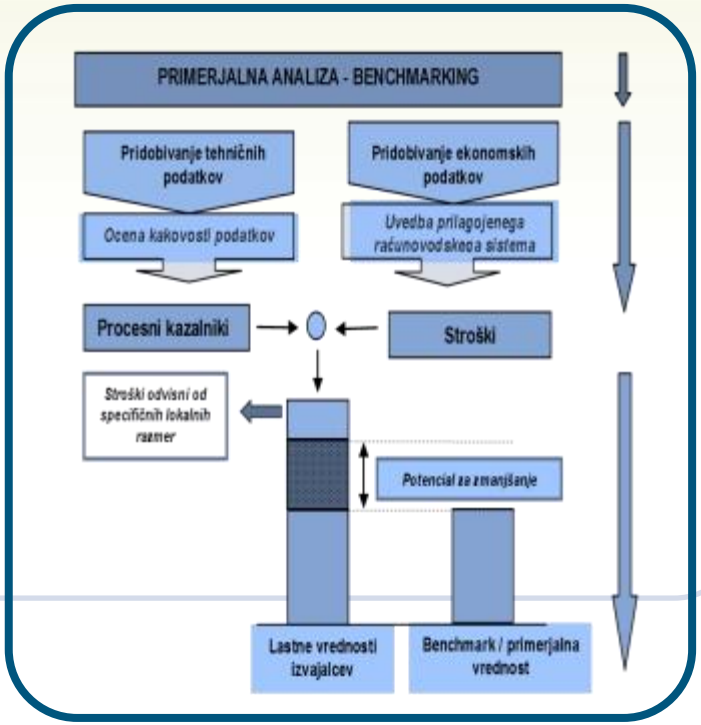

Primerjalna analiza se uporablja tudi za regulativne namene zaradi primerjave ekonomske učinkovitosti posameznih izvajalcev javnih služb.

Predpostavka, da bi morali biti izvajalci, ki izvajajo dejavnost v primerljivih pogojih, sposobni poslovati z enako stopnjo učinkovitosti, kot jo dosegajo drugi učinkoviti izvajalci.

PRIMERJALNA ANALIZA V EU

Svetovna banka - pobuda za vzpostavitev mednarodne primerjalne mreže izvajanja oskrbe s pitno vodo in odvajanja in čiščenja odpadne vode:

- ustanovitev dveh delovnih skupin v okviru IWA;
- ISO 2007 je objavil več kot 260 kazalnikov uspešnosti izvajanja oskrbe s pitno vodo ter odvajanja in čiščenja odpadne vode .

NACIONALNE PRIMERJALNE PLATFORME

V strokovni javnosti kritični pogledi na uveljavljene mednarodne sisteme primerjalnih analiz - pritisk na tržno izvajanje javnih storitev.

- V svetovnem merilu se je ponovna javna oskrba na področju vodnih storitev iz 2 primerov v dveh državah v letu 2000 povečala do marca 2015 na 235 primerov v 37 državah.

Predlogi za dopolnitev kazalnikov vrednotenja uspešnosti, ki bodo upoštevali družbeno odgovorno poslovanje in razvojne potrebe lokalnih skupnosti.

Vse več držav oz. interesnih združenj izvajalcev in občin razvija svoje primerjalne platforme, ki so prilagojene namenu in vlogi javnih storitev.

PRIMERJALNA ANALIZA IZVAJANJA KOMUNALNIH STORITEV V SLOVENIJI

GZS – Zbornica komunalnega gospodarstva, Skupnost občin Slovenije, Združenje mestnih občin Slovenije ter Združenje občin Slovenije so leta 2014 podpisale protokol o sodelovanju pri izdelavi primerjalne analize izvajanja komunalnih storitev.

Vse štiri organizacije so oblikovale skupno projektno spremljevalno skupino, ki spremlja, usmerja in potrjuje posamezne faze projekta.

Primerjalno analizo izvaja Inštitut za javne službe.

Podpisnice protokola so se zavezale, da si bodo prizadevale za pridobitev potrebnih podatkov za izvedbo reprezentativne primerjalne analize in pri svojih članicah spodbujale uporabo rezultatov analize.

NAMEN PROJEKTA

Pridobiti in analizirati podatke o ključnih oskrbovalnih pogojih in stroških izvajanja posameznih storitev javnih služb varstva okolja za posamezne izvajalce.

Zagotoviti pojasnila in argumente za stroške izvajanja storitev.

Zagotoviti metodološko primernejše in aktualnejše podatke o stroških izvajanja storitev na podlagi podatkov iz leta 2013.

Zagotoviti občinam ustrezno strokovno podlago za presojo upravičenih cen in izvajalcem osnovo za izboljšanje učinkovitosti izvajanja storitev.

CILJI PRIMERJALNE ANALIZE

Zbrati podatke in analizirati izvajanje posameznih izvajalcev javnih storitev.

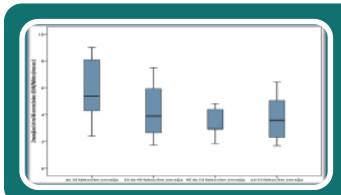

Razvrstitev izvajalcev posamezne javne storitve v skupine na podlagi ključnega parametra.

Pozicioniranje posameznega izvajalca v primerljivi skupini.

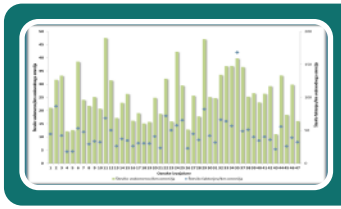

Primerjalno prikazati in analizirati, kako posamezni izvajalci dosegajo izbrane pojasnjevalne parametre.

METODOLOŠKI PRISTOP

Pri opredelitvi ključnih in pojasnjevalnih parametrov se smiselno upoštevajo ugotovitve Primerjalne analize izvajanja komunalnih storitev (ZKG 2008, 2010).

Za posamezno javno storitev sta opredeljena 1-2 ključna parametra, ki pomembno vplivata na višino stroškov.

Dodatno opredeljeni 2-4 pojasnjevalni parametri, ki dodatno pojasnjujejo pogoje izvajanja posamezne javne storitve.

PODROČJE PRIMERJALNE ANALIZE ZA PODROČJE OSKRBE S PITNO VODO

REPREZENTATIVNOST PRIMERJALNE ANALIZE ZA PODROČJE OSKRBE S PITNO VODO

Karakteristični podatki	Izvajalci vključeni v analizo	Delež vzorca glede RS
Število izvajalcev vključenih v analizo	47	48,0%
Število oskrbovanih občin	156	73,6%
Število oskrbovanih prebivalcev	1.584.375	76,9%
Količina načrpane vode [v m^3]	147.258.764	89,8%
Količina prodane vode [v m^3]	98.472.056	88,2%
Dolžina vodovodnega omrežja [v km]	17.786	78,5%

REPREZENTATIVNOST PRIMERJALNE ANALIZE ZA PODROČJE OSKRBE S PITNO VODO

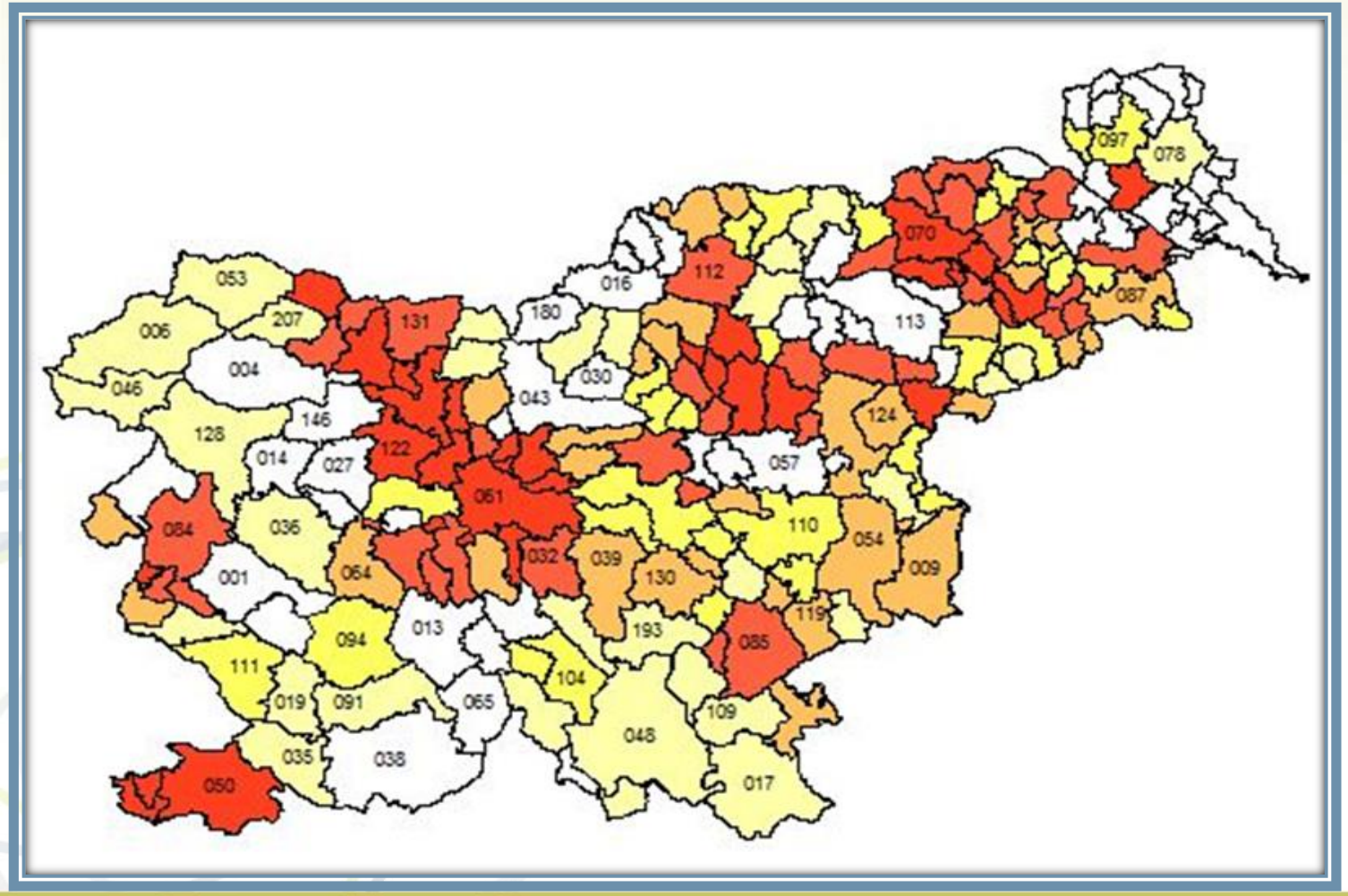

MERITVE: Gostota naseljenosti

8,7 - 43,9	(30)
45,3 - 70,8	(30)
71,7 - 97,1	(31)
97,6 - 154,1	(30)
154,6 - 1.028,1	(31)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije.
Uporaba in objava podatkov dovoljena z navedbo vira.
Vir meja območij: Geodetska uprava Republike Slovenije.

KLJUČNI KRITERIJI ZA PRESOJO STROŠKOVNE UPRAVIČENOSTI

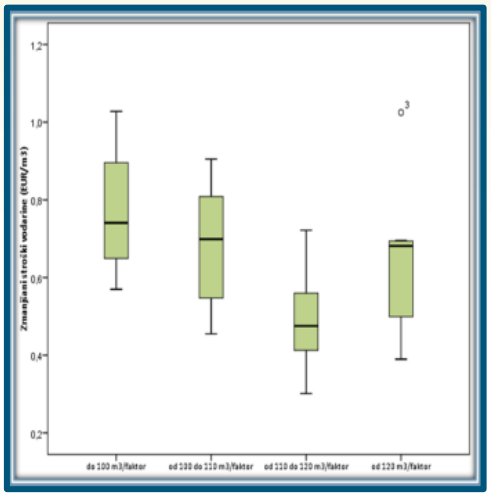

Analiza vpliva prostorske urejenosti oskrbovalnega območja posameznega izvajalca in razvrstitev v skupine s primerljivimi pogoji izvajanja oskrbe omogoča presojo stroškov omrežnine in vodarine glede na gostoto odjema, ki je eden ključnih povzročiteljev stroškov in s tem tudi kriterij za presojo upravičenih stroškov.

Stroški omrežnine in vodarine se z večjo gostoto odjema izraženo s številom faktorjev omrežnine na kilometer vodovodnega omrežja in količino prodane vode na faktor omrežnine praviloma značilno znižujejo in obratno, z manjšo gostoto odjema so stroški izvajanja javne službe praviloma višji.

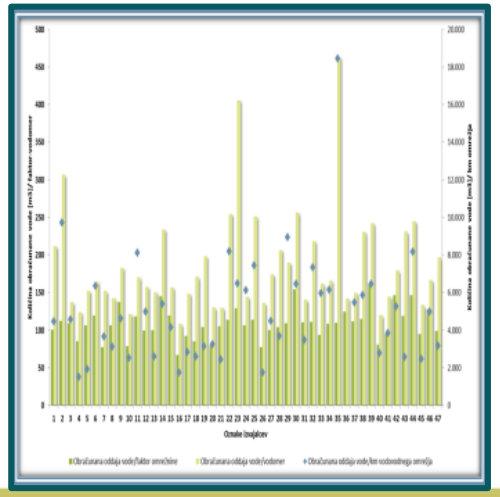

POVPREČNA OBRAČUNSKA LASTNA CENA OMREŽNINE

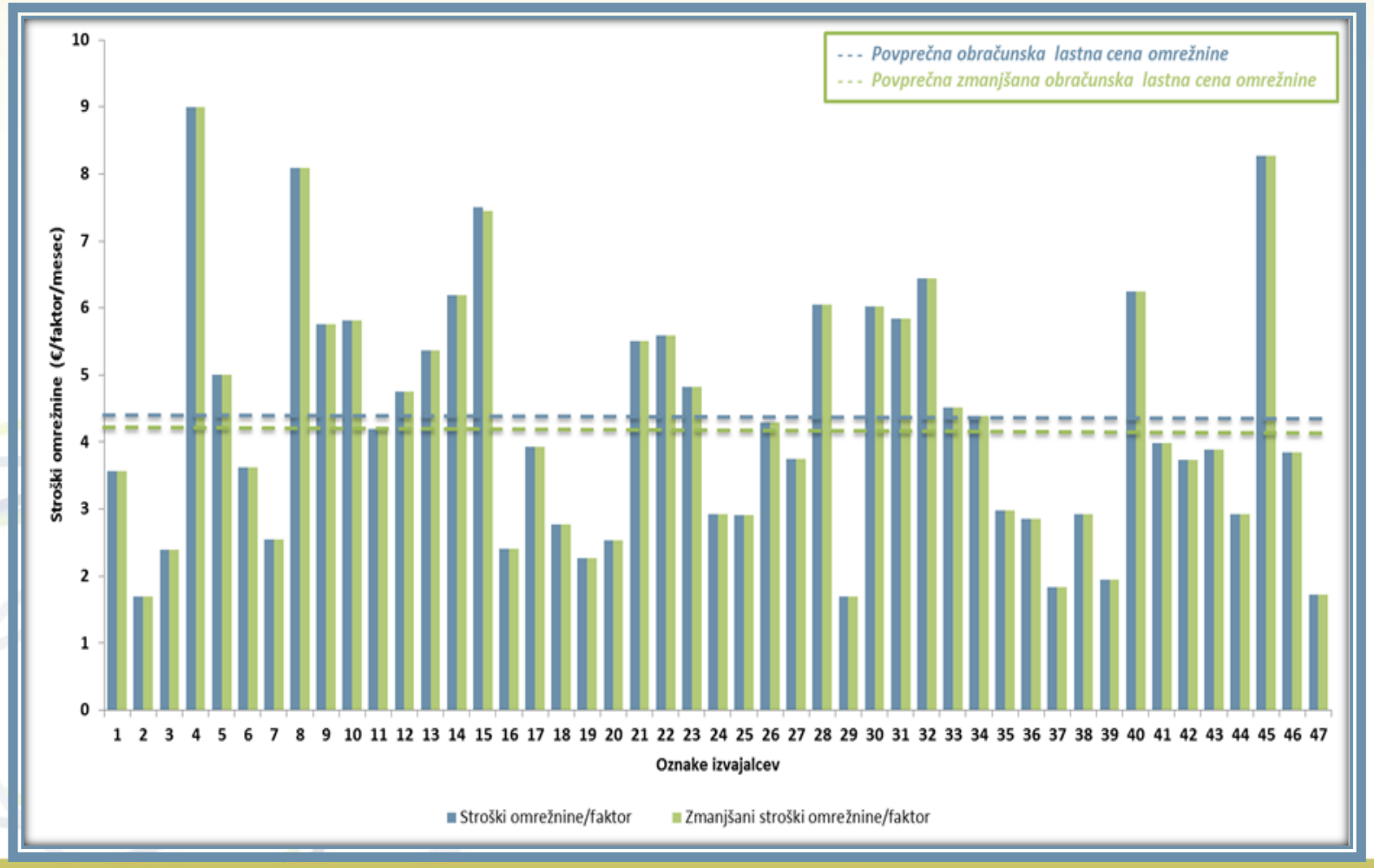

STROŠKOVNA RAZVRSTITEV GLEDE NA KLJUČNI KRITERIJ - vsoto faktorjev omrežnine na km omrežja

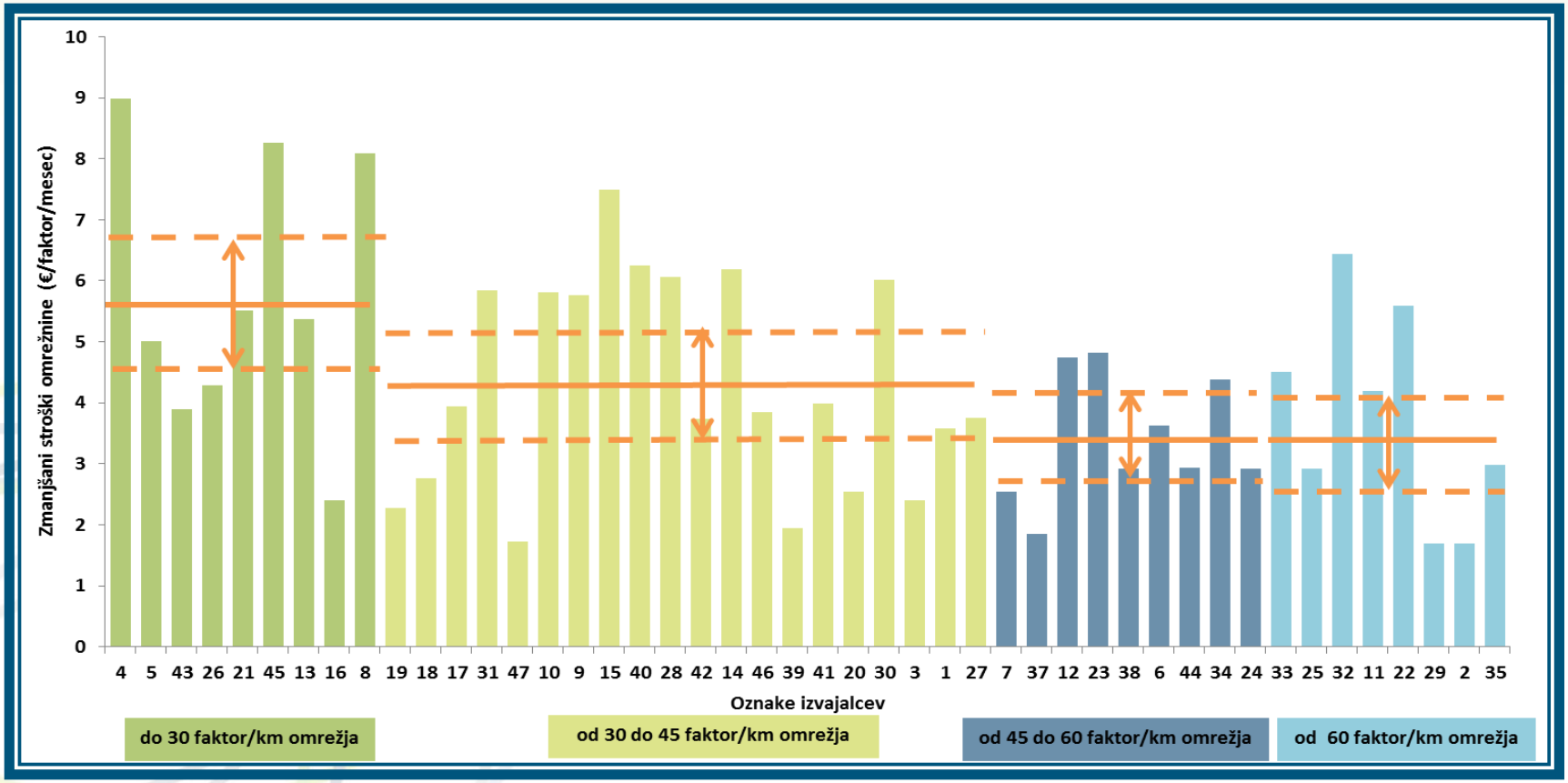

POVPREČNA OBRAČUNSKA LASTNA CENA VODARINE

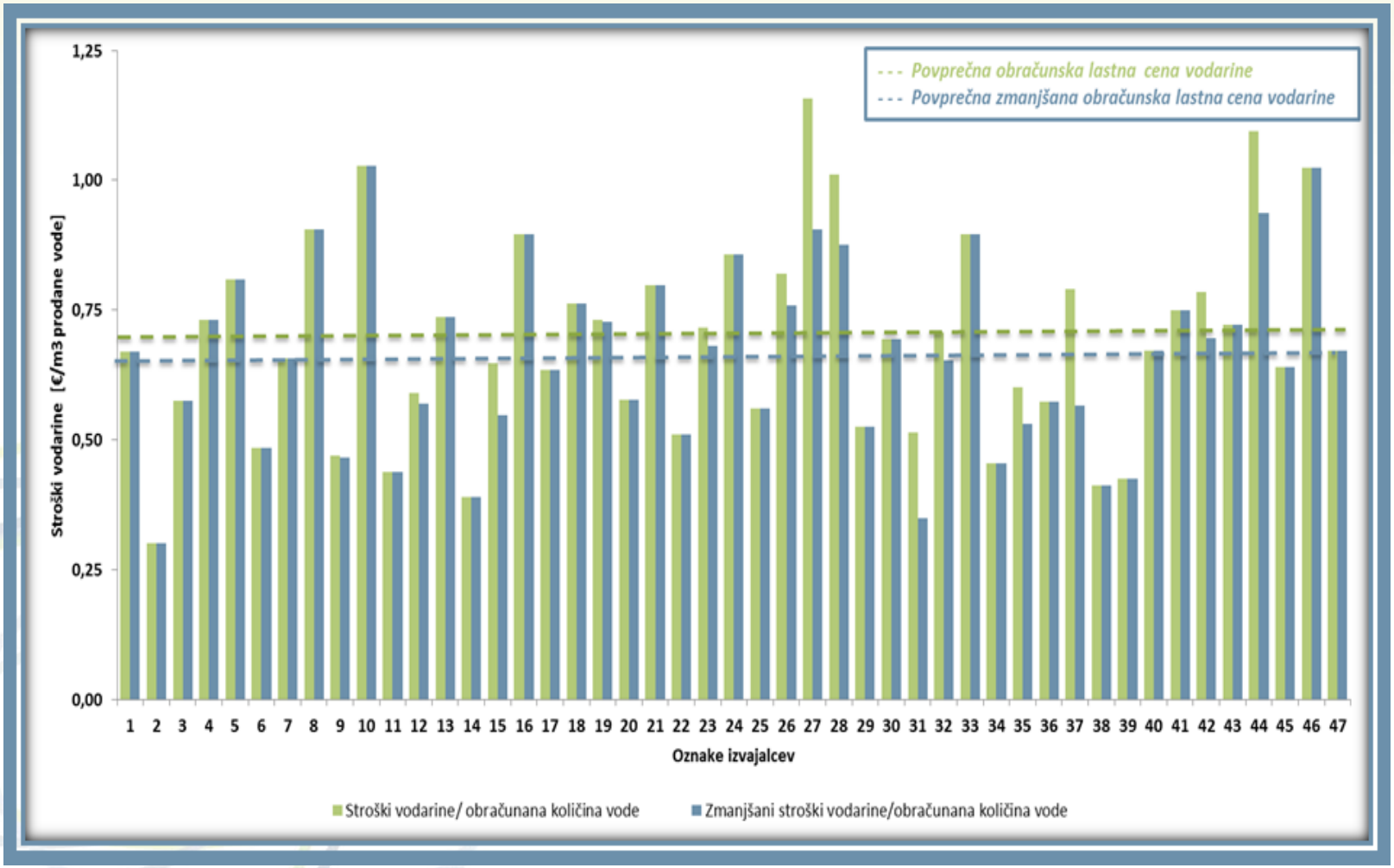

STROŠKOVNA RAZVRSTITEV GLEDE NA KLJUČNI KRITERIJ - prodano količino vode na faktor omrežnine

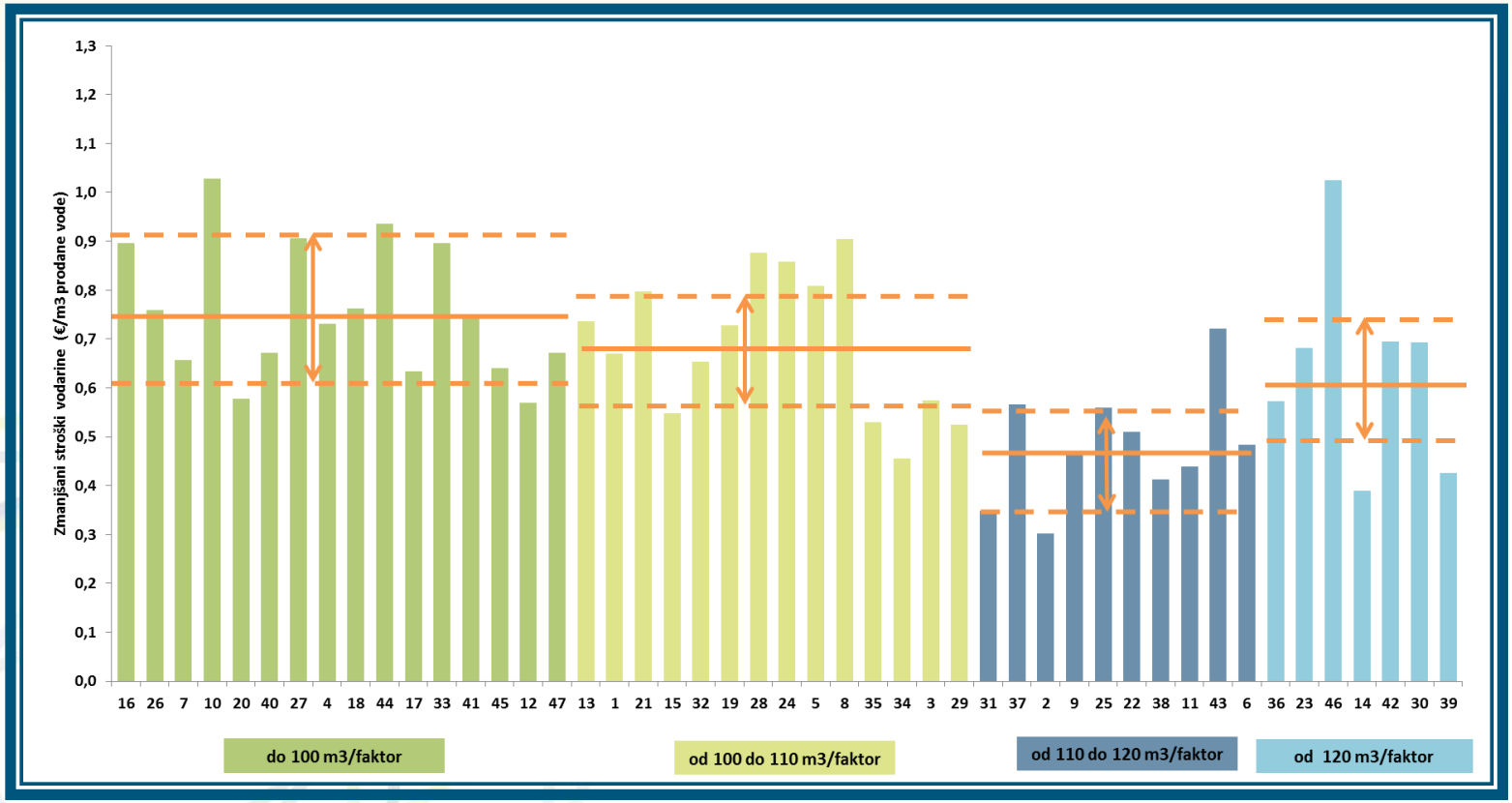

POJASNJEVALNI KRITERIJI

Na stroške izvajanja javne službe vplivajo tudi drugi dejavniki, zato je treba pri presoji stroškovne upravičenosti upoštevati tudi druge pogoje izvajanja javne službe.

Pojasnjevalni kriteriji omogočajo opredeliti dejavnike, ki pojasnjujejo pozicioniranje posameznega izvajalca nad ali pod povprečje primerljive skupine izvajalcev glede na ključni kriterij.

POJASNJEVALNI KRITERIJI

PROSTORSKA UREJENOST OSKRBE S PITNO VODO

- Število oskrbovanih občin in vodovodnih sistemov v upravljanju
- Dolžina vodovodnega omrežja in število obračunskih vodomerov
- Struktura vodnih virov
- Postopki obdelave in priprave vode

KAKOVOST IN ZANESLJIVOST OSKRBE S PITNO VODO

- Kakovost pitne vode
- Vodne izgube

TRAJNOSTNA NARAVNANOST IN STROŠKOVNA UČINKOVITOST

- Stroški amortizacije oz. najema javne infrastrukture
- Stopnja pokritja odhodkov s prihodki

5. PROBLEMSKA KONFERENCA KOMUNALNEGA GOSPODARSTVA

PROSTORSKA UREJENOST OSKRBE S PITNO VODO

ŠTEVILO OSKRBOVANIH PREBIVALCEV IN VODOVODNIH SISTEMOV

	Število oskrbovanih prebivalcev	Število vodovodnih sistemov
Skupaj	1.589.173	398
Povprečno	34.547	8,7

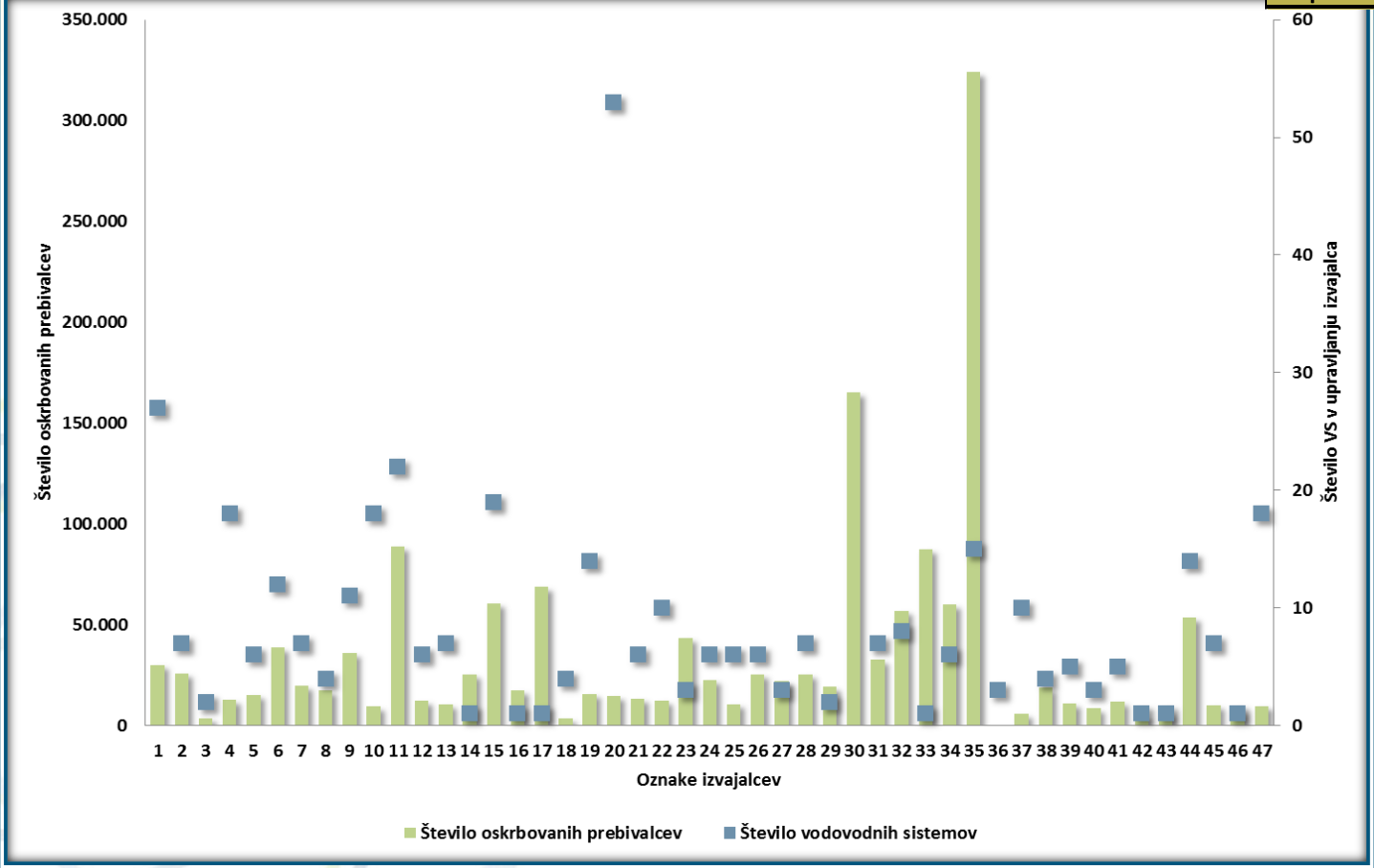

DOLŽINA VODOVODNEGA OMREŽJA IN ŠTEVILO OBRAČUNSKIH VODOMEROV

	Dolžina vodovodnega omrežja	Število obračunskih vodomerov
Skupaj	17.742.425	467.002
Povprečno	385.705	9.936

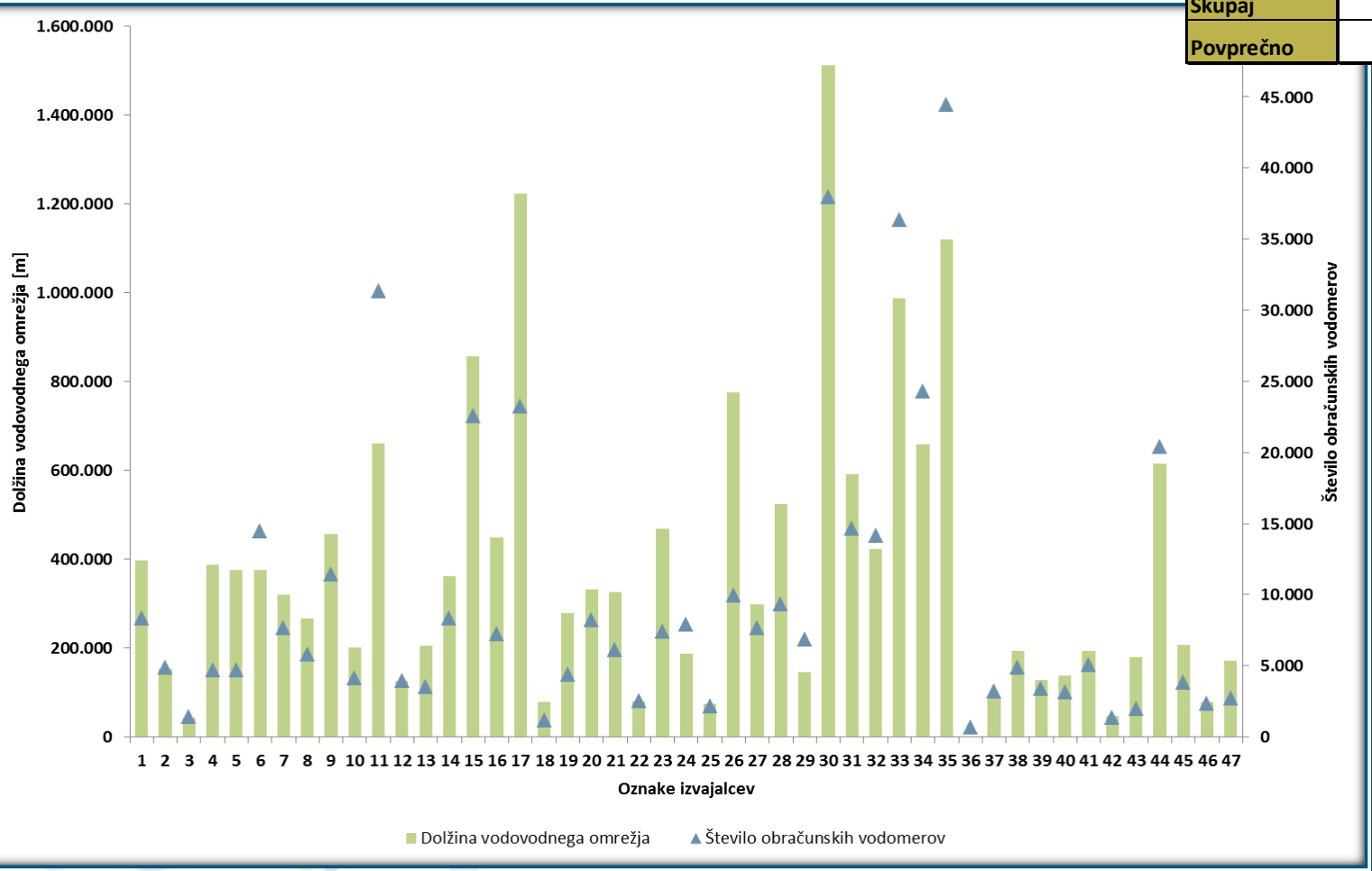

ŠTEVILO OBRAČUNSKIH VODOMEROV IN FAKTORJEV OMREŽNINE NA KM VODOVODNEGA OMREŽJA

	Število faktorjev/km vodovodnega omrežja	Število vodomerov/km vodovodnega omrežja
Povprečje	45,3	25,9
Najmanj	17,7	11,1
Največ	168,3	47,5

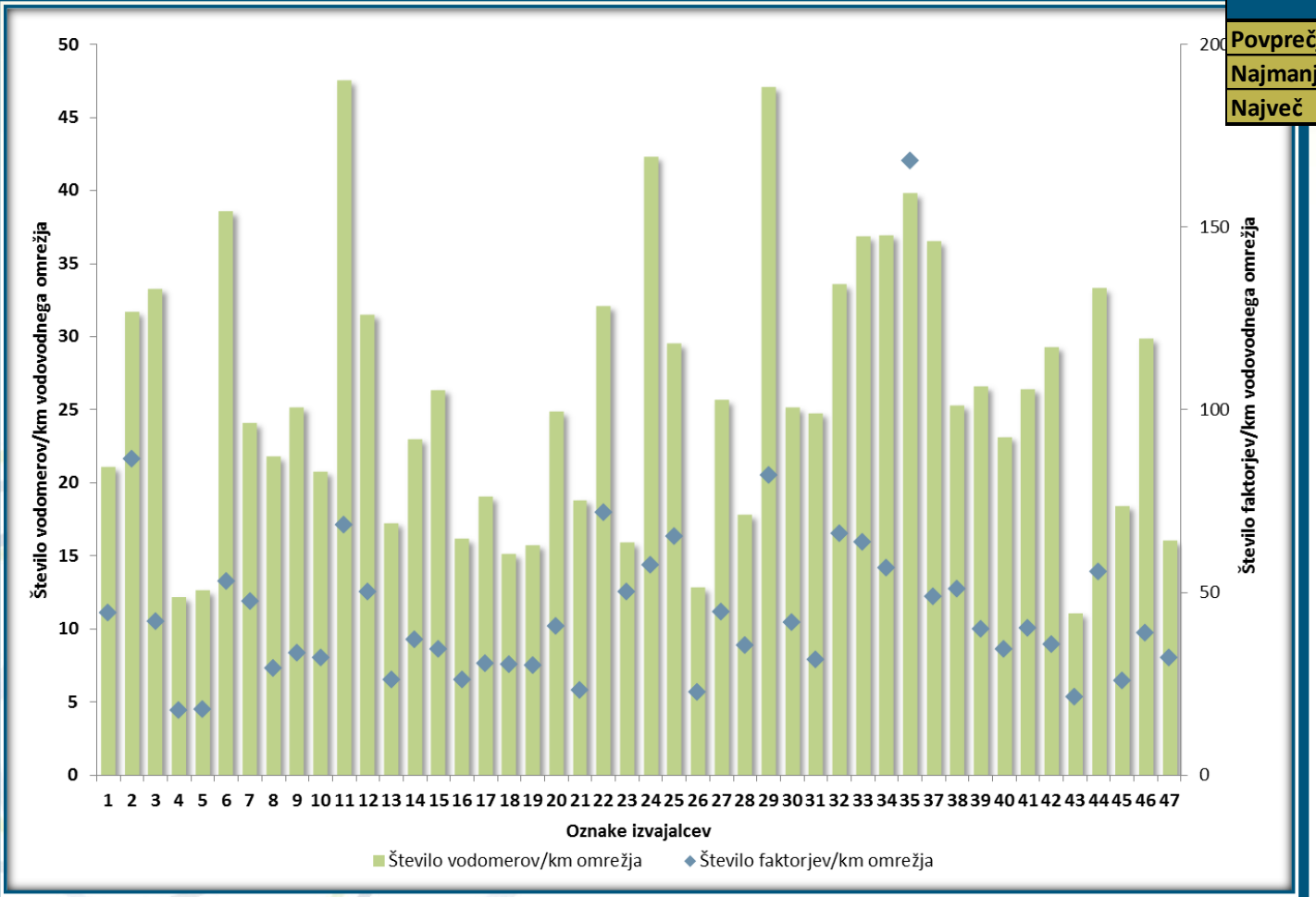

5.
PROBLEMSKA
KONFERENCA
KOMUNALNEGA
GOSPODARSTVA

KAKOVOST IN ZANESLJIVOST OSKRBE S PITNO VODO

STRUKTURA VODNIH VIROV

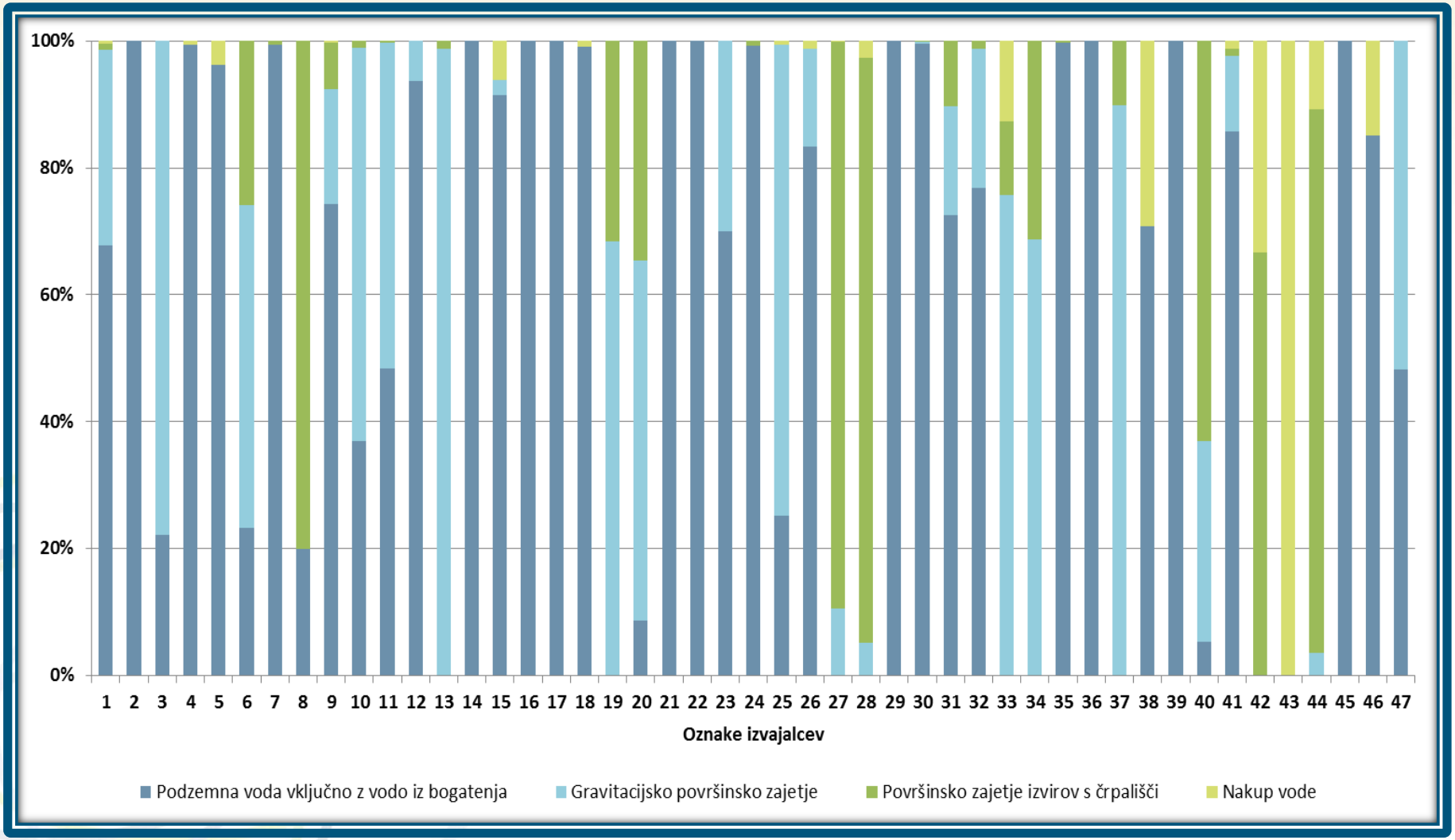

POSTOPKI OBDELAVE IN PRIPRAVE VODE

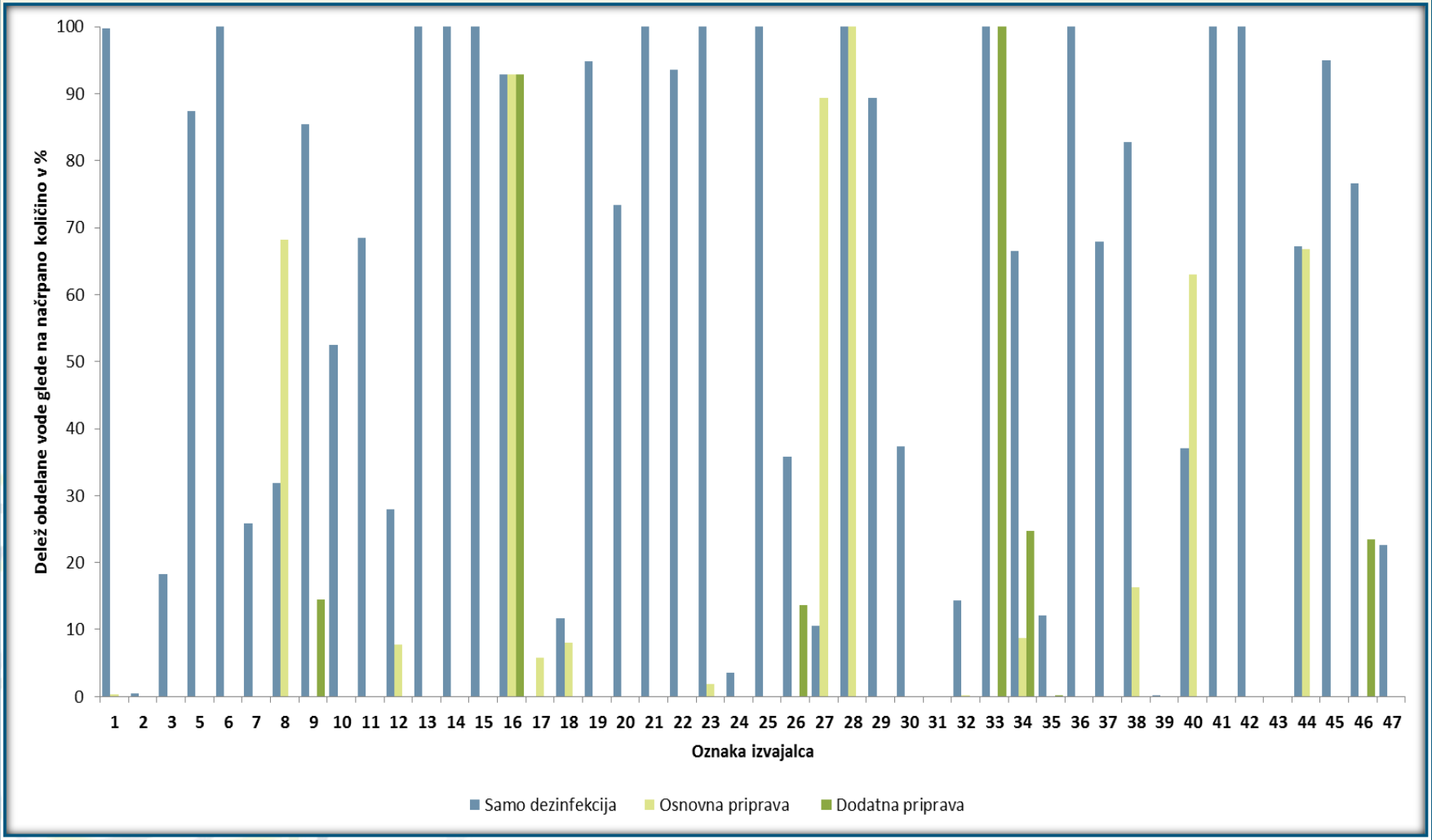

KAKOVOST PITNE VODE

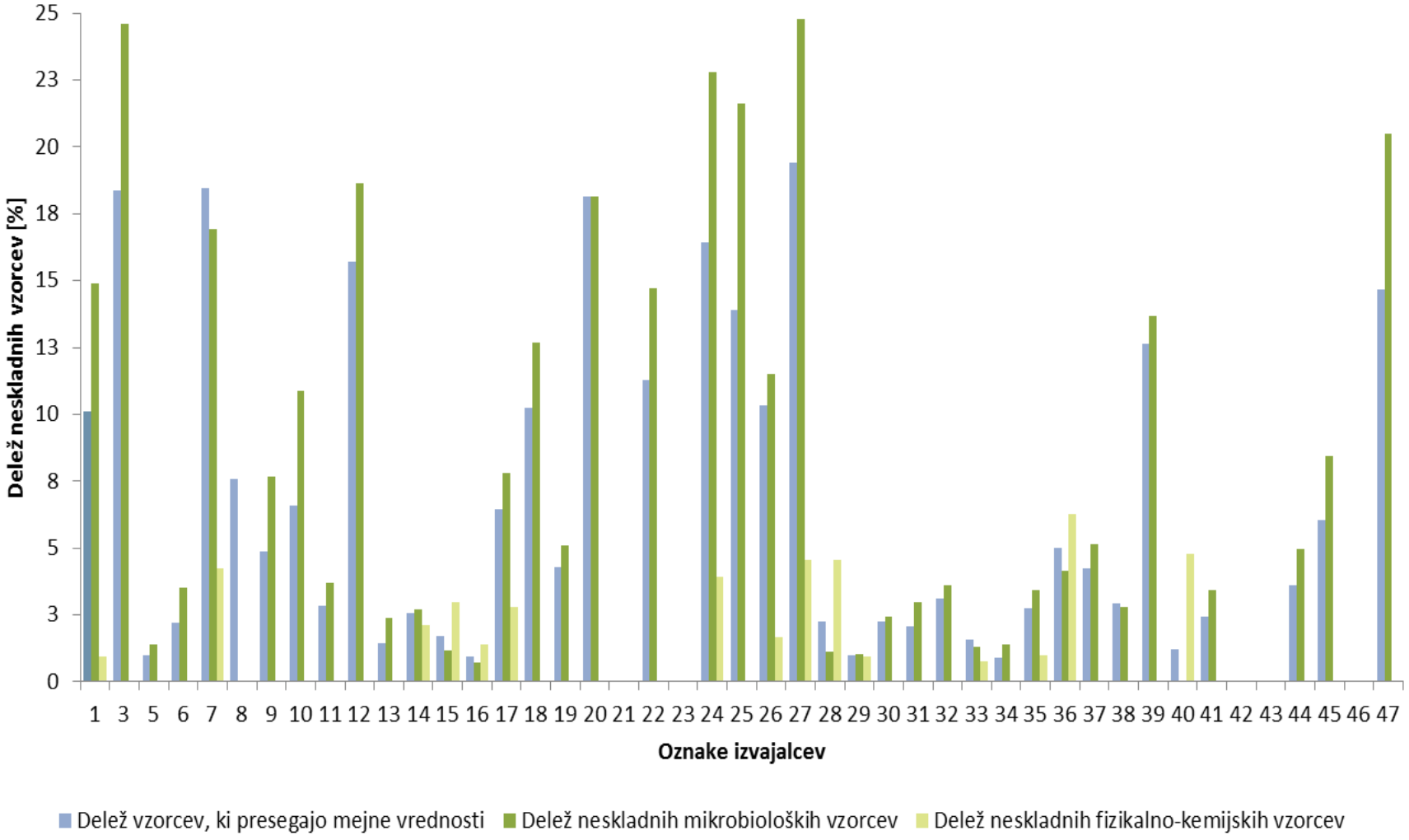

VODNE IZGUBE

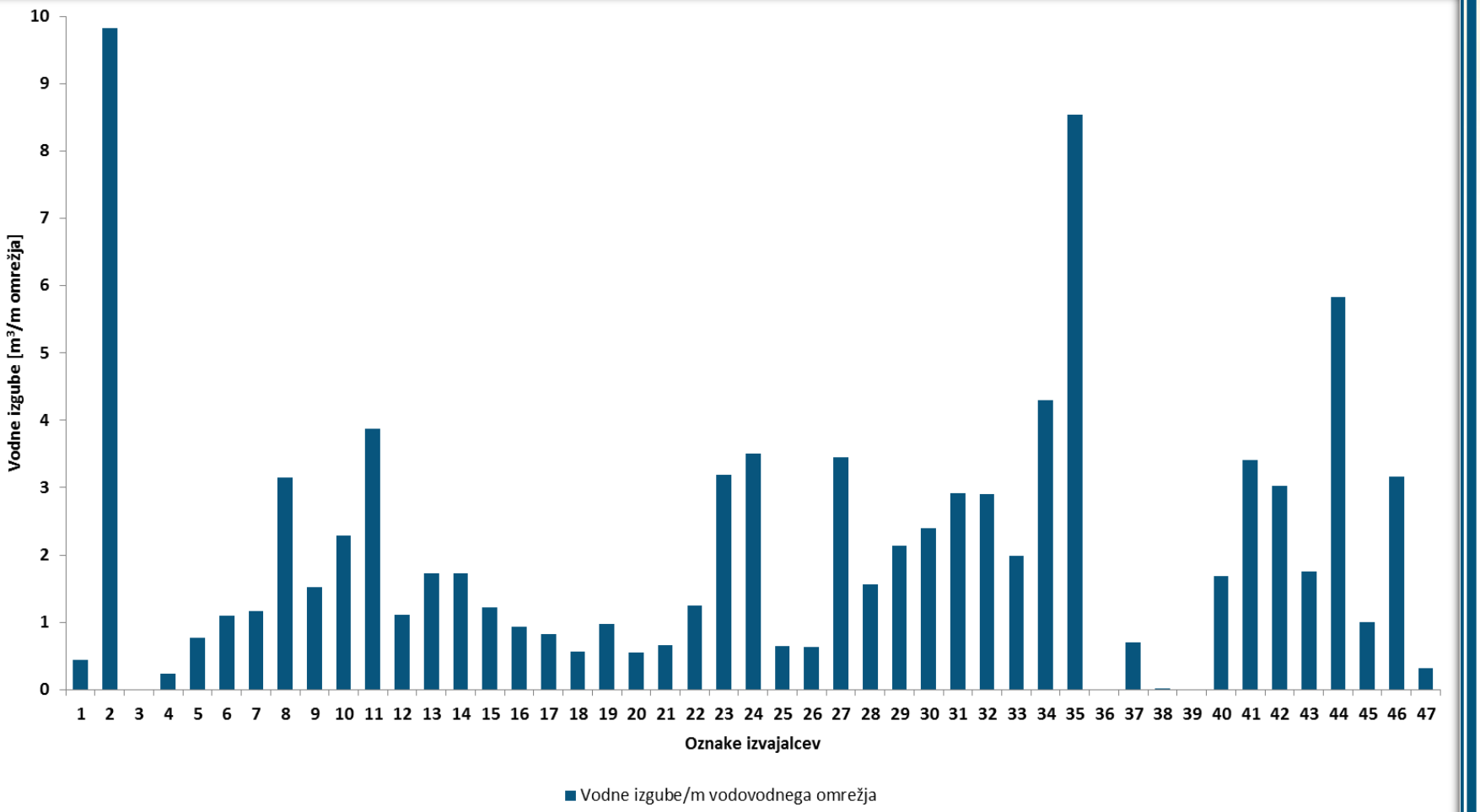

DELEŽ NEOBRAČUNANE VODE

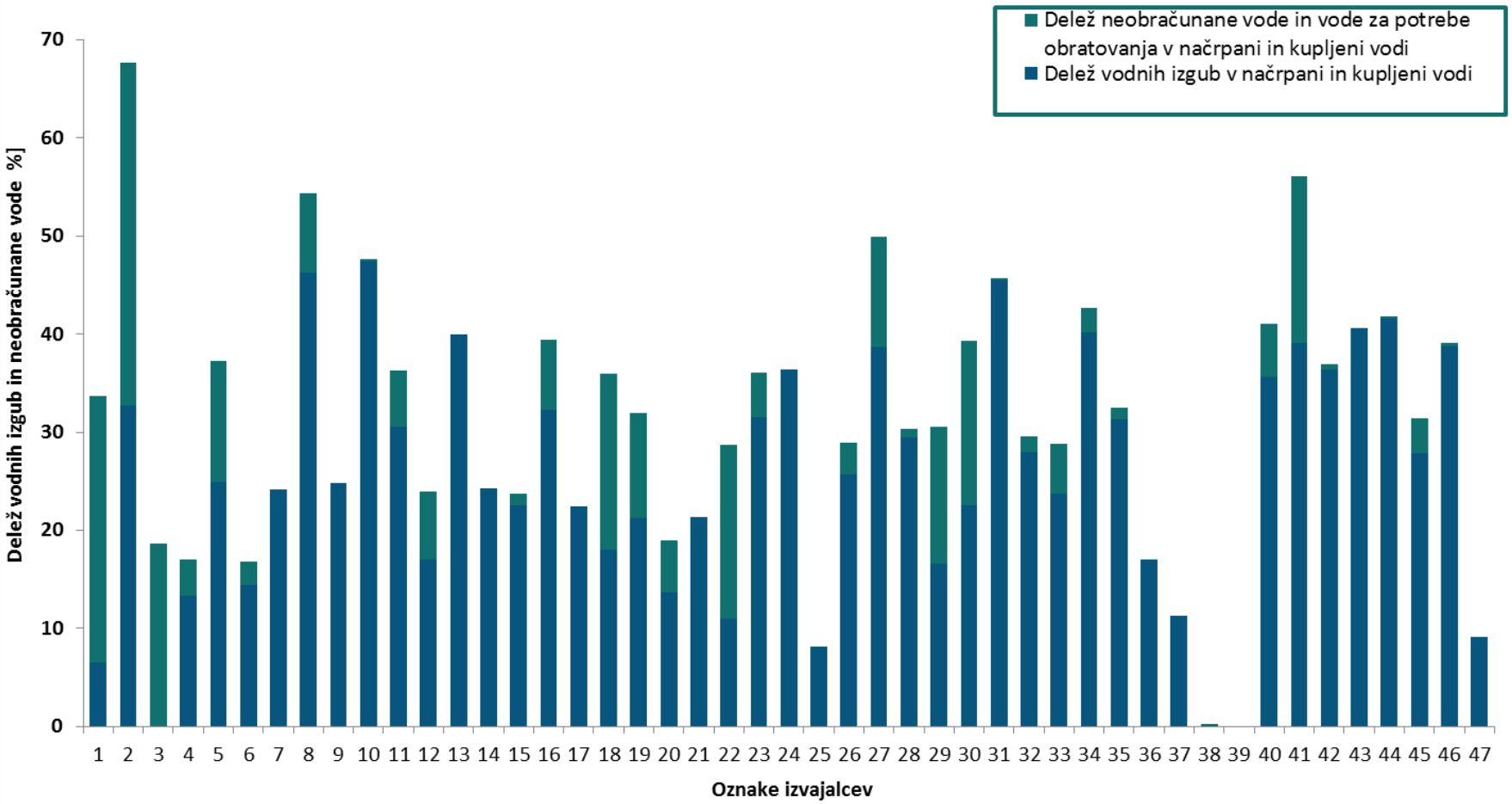

5. PROBLEMSKA KONFERENCA KOMUNALNEGA GOSPODARSTVA

TRAJNOSTNA NARAVNANOST IN STROŠKOVNA UČINKOVITOST

ŠTEVILO ZAPOSLENIH

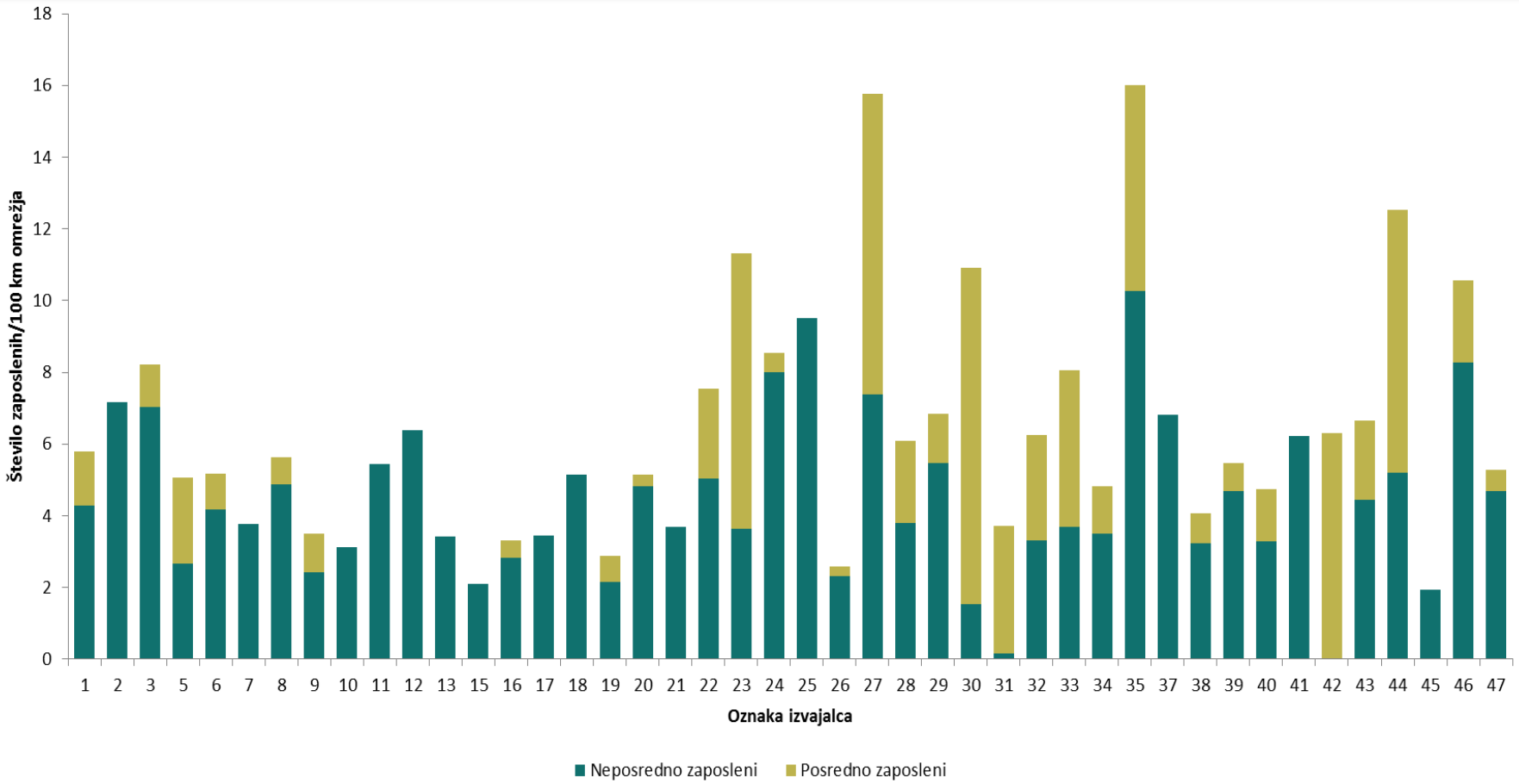

STROŠEK AMORTIZACIJE INFRASTRUKTURE - NAJEMNINE

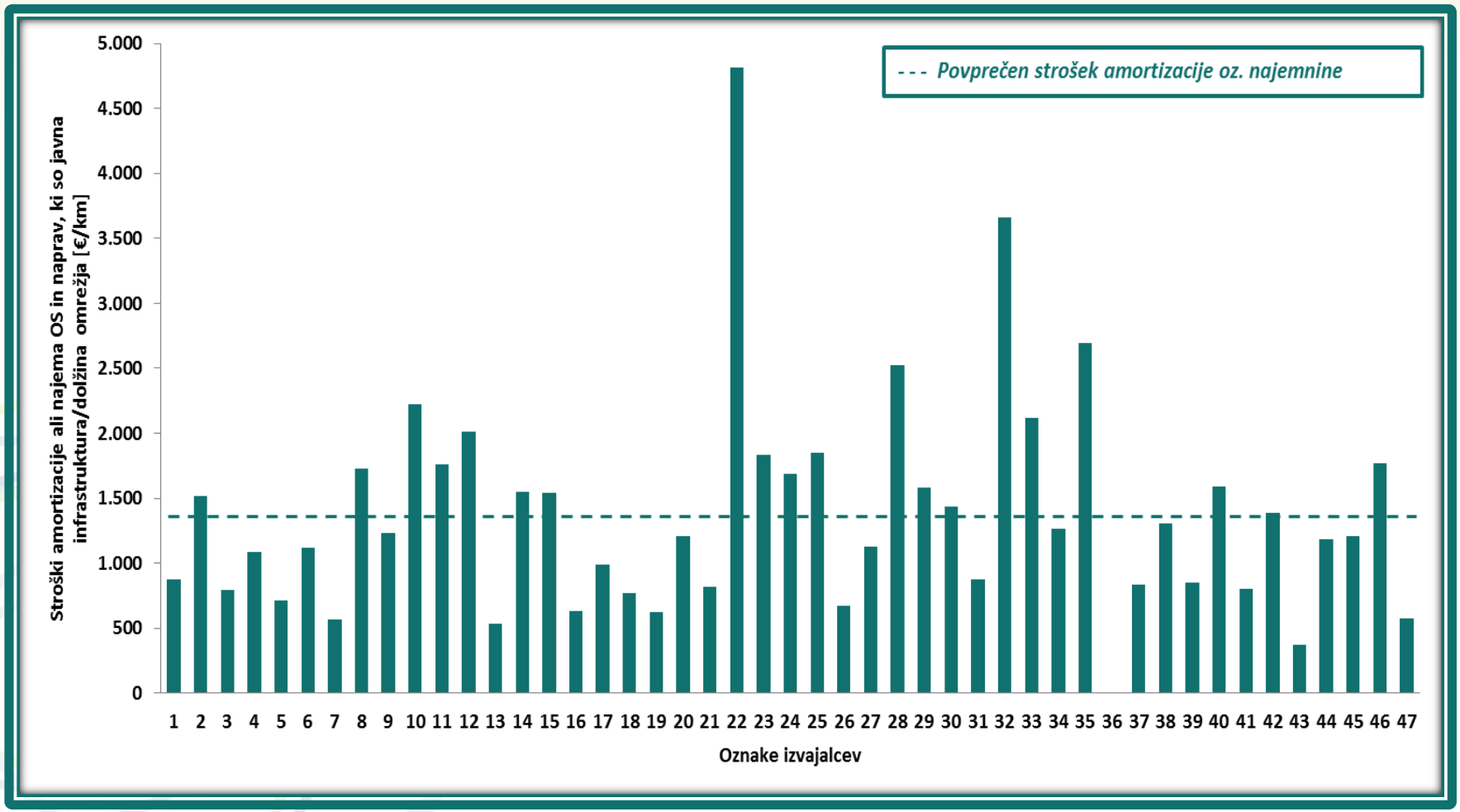

STOPNJA POKRITJA ODHODKOV S PRIHODKI DEJAVNOSTI OSKRBE S PITNO VODO

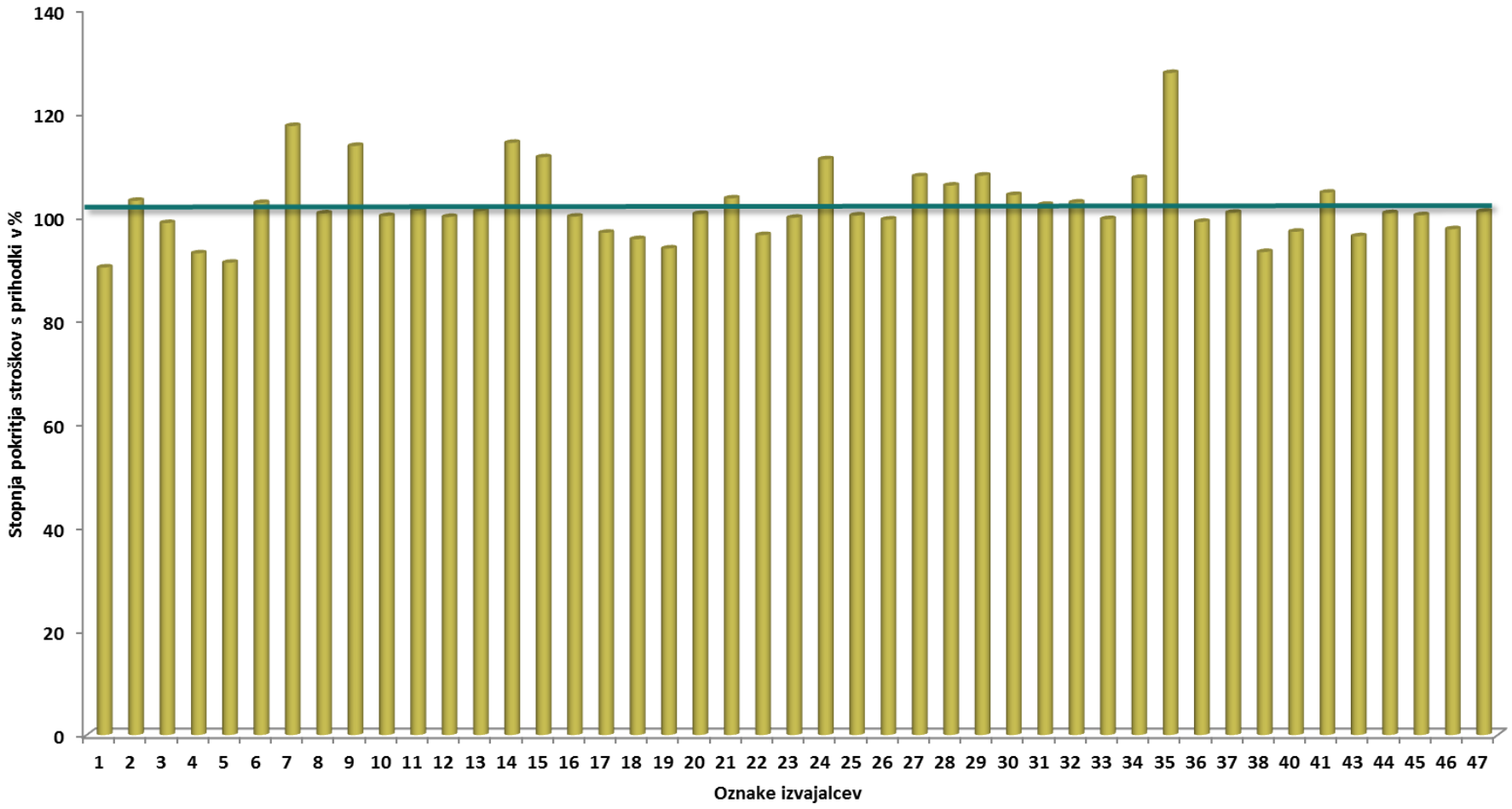

OMEJITVE PRIMERJALNE ANALIZE 2013

Omejena razpoložljivost podatkov – še ne vzpostavljene evidence.

Neusklajenost tehničnih in ekonomskih podatkov.

Metodološko različni načini evidentiranja stroškov.

Vsi izvajalci v letu 2013 še niso oblikovali in uveljavili cen v skladu z Uredbo MEDO.

UPORABA REZULTATOV PRIMERJALNE ANALIZE

Kako brati in uporabiti rezultate primerjalne analize?

Kako izboljšati učinkovitost izvajanja oskrbe s pitno vodo?

IZBOLJŠATI POSLOVANJE Z UČENJEM OD DRUGIH

Benchmarking je sposobnost priznati, da je nekdo drug v nečem boljši od nas, ter biti dovolj pogumen in se naučiti, kako ga doseči ali celo preseči.

Izkoristite priložnost in na podlagi primerjave z drugimi izboljšajte svoje poslovanje.

Ne bodite dobri med slabimi.

BODITE NAJBOLJŠI MED DOBRIMI!

TUDI ZA DOBRO KAVO JE POTREBNA VODA.

5. PROBLEMSKA KONFERENCA KOMUNALNEGA GOSPODARSTVA

Mag. Stanka Cerkvenik, univ. dipl. ekon.
strokovna direktorica

T: +386 41 821 821
E: stanka.cerkvenik@javne-sluzbe.si

INŠTITUT ZA JAVNE SLUŽBE

Slovenska cesta 54, Ljubljana
www.javne-sluzbe.si